

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

ס.

עין משפט
גזר מצוה

פד א מיי פ"ב מהל
מ"א הלכה י סמג
לאון קמח טו"ש י"ד סי'
קמח טו"ש י"ד סי'
ב מיי פ"ח מהל טומאת
אזולין הל' יו:
ג מיי שם הל' ב סמג
לאון קמח טו"ש י"ד סי'
קמח טו"ש י"ד סי'
ד מיי שם הל' ג סמג
טו"ש י"ד סי'
ה מיי שם הל' ד סמג
טו"ש י"ד סי'
ו מיי שם הל' ה סמג
טו"ש י"ד סי'
ז מיי שם הל' ו סמג
טו"ש י"ד סי'
ח מיי שם הל' ז סמג
טו"ש י"ד סי'
ט מיי שם הל' ח סמג
טו"ש י"ד סי'
י מיי שם הל' ט סמג
טו"ש י"ד סי'

לפרש אלא ודאי אסר הכל כדפרישית והלכתא כוותיה והקשה הר"ר משה מקו"י על זה הפסק דכל זה אינו אלא מכח הפירוש שפירש שאין הגישתא מגעת עד שולי החצית והקשה ליישנה דכולי חמרא אגישתא^(א) (גרירא) לא משמע הכי דהא לא היה נעשה כי אם להריק את החצית דרך שם בלא נקיבה וגם ר"ש פירש לקמן שהגישתא היתה מגעת עד שולי החצית ומה שהקשה ר"ת בדכמה דוכתי פסקין כיחוד לגבי רציש היינו כשפסק^(ב) בהדיא כוותיה^(ג) אבל הכא דלמא ברייתא לא שמיע ליה לרב פפא ולמלא אי שמיע ליה לרבנן פליגי עליה הוה הדר ציה לכן נראה לו דאין הלכה כרב פפא מטעם דקס ליה כיחידא וגם ר"ח פסק ק"ו וא"ת לפי מה שפירש ר"ע שהגישתא היתה מגעת עד שולי החצית למה לא היה רב פפא רוזה לאסור^(ד) ויחא ליישנה דכל להדי ברזא אסור אע"פ שסופו ללאת גם שם לא היה רוזה לאסור כי אם מה שעלה בחלל הקנה אבל ליישנה דעד ברזא אסור משום שסופו ללאת למה לא היה אסור שם יש לומר דעד ברזא סופו ללאת וימר בקל דכשיסיר עובד כוכבים ידו מעל הנקב יאל היין מאליו אבל צבת גישתא כיון ששם העובד כוכבים ידו מנעו מללאת אם לא ימנעו בקנה פעם שניה וי"ל דצין רב פפא ורצה ללא אסרי בהנאה השאר מטעם תערובת סברי כרשב"ג דלמר ימנר חוץ מדמי יין נסך שבו והיא דקדמא בנימקת

ואידך שרי ואיכא דאמרי אמר רב פפא א"עך הברזא חמרא אסיר ואידך שרי אמר רב יימר כתנאי^(ה) חבית שנקבה בין מפיה בין משוליה ובין מצידיה ונגע בו טבול יום בטמאה רבי יהודה אומר מפיה ומשוליה בטמאה^(ו) מצידיה טהורה מכאן ומכאן אמר רב פפא ועובד כוכבים אדנא וישראל אכובא חמרא אסיר מ"מ כי קאתי מכה עובד כוכבים קאתי ישראל אדנא ועובד כוכבים אכובא חמרא שרי ואי מצדד צדודי אסיר אמר רב פפא האי עובד כוכבים דדרי זיקא וקאזיל ישראל אחוריה מליא שרי דלא מוקרקש חסירא אסיר דלמא מוקרקש יכובא מליא אסיר דלמא נגע חסירא שרי דלא נגע רב אשי אמר זיקא בין מליא ובין חסירא שרי מ"מ אין דרך ניסוך בכך מעצרא זיירא רב פפי שרי רב אשי ואיתימא רב שימי בר אשי אסר בכחו וכולי עלמא לא פליגי דאסיר כי פליגי בכחו אכויא כי פליגי בכחו הוה עובדא בכח כחו ויאסר רב יעקב מנהר פקוד ההוא חביתא דאיפקה

א) (טבול יום פ"ב מ"א) וצמשה איתאמן האלדים מכאן ומכאן טבול יום דה"ש לשנות קמ"א) ונעיל ונע"א) (ז"ל גרין) (ח) ז"ל הנקב ר"מ) (י) שבת ג"א.)

גליון הש"ס
תוס' ד"ה (ברך הקודם) אמר רב פפא אבל הבא דלמא ברייתא לא שמיע ליה. כדפי' בשנת דף ס"א ע"ב:

הגהות הב"ח
(א) גמ' אמר רב פפא דעד: (ב) רש"י ד"ה ואידך וכו' לא חזיר והוא ליתא: (ג) רש"י ד"ה דעד דהוא וכו' חזיר וכו' חזיר ואסור ואידך שרי אף בשתייה הס"ד: (ד) ר"ה עובד כוכבים אדנא עובד כוכבים מערה: (ה) ר"ה חמרא אסיר וכו' וכו' עסקין דלמא נגע ליישנה איתיה אפי' חסירא נמי משום דמקרקש ליה לחמרא וכו' דמקרקש ליה כבוונה כ"ל: (ו) תוס' ד"ה (ברך הקודם) אמר ר"פ ט' היינו כשפסק תלמודי' בהדיא:

(ז) בא"ד הניחא ליישנה דכל דלהדי ברזא אסור ואידך שרי אף על פי שסופו: (ח) ר"ה וכו' מצדד וכו' לאו לטון. ג"כ וימיה שהיא"ש כמב ג"כ כאותו לשון ואפי' בהנאה אסור וכן כמב הכור בסומן שמו"ז:

לעזי רש"י
ווי"ץ [ווי"ץ]. ברוך המכבש. אישפלב"ל [אישיפול"א]. ברוך המכבש (בנרמיה).

מוסף רש"י
זיירא. לשון עולר ב"ח ס"ד.

דאין קרקוש בכלי פתוח. ואע"ג דכי ליה א"ח בלא קרקוש מעט כיון דלא ניחא ליה בקרקושיה דלמא מישתפך ה"ל כחו שלא כבוונה ומותר אבל זיקא הוה קרקוש ודומה למשכשך והוה נסך: אין דרך ניסוך נסך. אבל כבוונה מליאה איכא למיחש לנגיעה כשהוא נותן ידו על שפתו לא פליגי רב אשי ואסור: מעצרא זיירא. גמ' דאין דורכין אלא כובשין בקורה. זיירא מכבש כמו (שופטים ו) ויזר ואת הגוה ימנען טל מן הגוה מלא ספל מים: כדחו. היכא דנעביס נסחטיס מכחו כגון שעולה על הנסכים שעל התפוח ומכבדים: כולי עלמא לא פליגי דאסור: נה כחו. כגון שמגלגל הגלגל שקורין ווי"ץ והיא מפלת הקורה ובלשון לעז אישפלב"ל: דאיפקה

זהם כל שעה טופח להטפיח וראשון ראשון נאסר: מצידיה טהורה. פי' חוץ מן היין שצבועי הנקב וא"ת אמאי לא יטמא את המותר י"ל דמשקה הוצא מחמת טבול יום נפסלים ואינם פוסלים תדע דהוא תנן (טבול יום פ"ב מ"ה ע"ג) שמן שלף ע"ג יין ונגע טבול יום במקמתו לא פסל אלא מקום מנגעו ואפילו מאן דפוסל ה"ט מפני שנייהם חזיר זה לזה: עובד כוכבים אדנא וישראל אכובא. ריקנית ואפויש צידו חמרא אסור פי' הקונט' ואפילו בהנאה דה"ל יין שמוגו עובד כוכבים וכחו הוא ואסרנה ליה משום לך לך ולפי איך פירוש לעיל גבי יין שמוגו דאין אסור בהנאה י"ל שיש להחמיר כאן יותר שיש לתלות שהריקו בכוננת ניסוך ומיהו כחו של עובד כוכבים הוא וצמאי לנצראי גזור והנשאר בכלי מותר ודוקא כי שפך העובד כוכבים לנדרו וכן בסמוך כי כד לנדרו אבל אם סייע לו ישראל הכל מותר ואף בשמיה דכל היכא דכח עובד כוכבים אסור אם כח אחר מעורב בו מותר ומיהו לכתחלה אסור דאמרין לקמן (דף ע"ב): אמר להו רבא להנהי שובאי כי שפכיתו חמרא לא ליקרב עובד כוכבים ולקטיע בהדיבו דלמא משחיתו ושדיתו ליה עליה: וא"י מצדד צדודי אסיר. נראה לרי"ב ז"ר מאיר כאותו^(ח) לשון שפי' הקונט' אפי' כבוצא חסירא דכיון דמקרקש ליה כבוונה ה"ל כחו כבוונה ואסור בשמיה ומדמי ליה לנוגע בקנה דמה לי נוגע בקנה או נוגע בשולי הכובא ואורי"י כי יש בני אדם שמניחים עובד כוכבים לנדרו להגביה העגלה שהחצית בתוכה או החצית כשהוא מקלח מוך הכובא כדי שיקלח יפה ואומרים מסייע שאין בו ממש הוא דבלאו הכי היה מקלח ולא רצה לומר בזה לא אסור ולא הימר אכן יש להחמיר בצני אדם כשמניח הכובא שיש בה מעט יין לנדר אחד שלא יטה אותו העובד כוכבים ואפילו אם נער קטן מסייע דמסייע כי האי ודאי מסייע אין בו ממש כי ההוא דזה יכול זה אינו יכול דפרק המנעני (שבת דף ג"א): זיקא בין מליא בין חסירא שרי. דאין דרך ניסוך בכך ע"י קרקוש יין ככלי בשעה שנושאו והכי קי"ל דרב אשי הוא בתראה ואכובא לא פליגי ואסור ודוקא כשנושאה על ראשו או על כתפיו דאיכא למיחש דלמא נגע אבל צמט או לישא הדלי דרך טבעתו מותר ומכאן יש ללמוד שאם יש כאן גוד של עור רך מלא יין אע"פ שהעובד כוכבים דוחק ומגיע דפנותיו זה לזה דכשר כיון דאין דרך ניסוך בכך ומכאן התייר ר"ת על ברזא שהיתה רפויה חצית ועל סתימת המגופה שהיתה רפויה ע"פ החצית וצא עובד כוכבים והדיק וגם צפיטס גדול שלא היו השולים מהדוקים וצא יהודי ושם נעורת והיה תופשה נגד הנקב ומנע קתה היין ללאת ולא כל כך וצא הגגר עובד כוכבים והעמידו בדוקא כנגד הספק צכין עד שסתם^(ט) הספק כל זה התייר מעט שהיה מדמה כל אלו המעשים לנדר של עור רך שאין דרך ניסוך בכך וגם ר"י הורה לסמוך על הימר זה אם ירצו אע"פ שיש פתחון פה לנעול דין לחלוק וגם היה ר"י מציא ראיה משהיא דלקמן (דף ע"ב): דעם הארץ שהושיט ידו לגת ונגע באשכולות לאשכולות טמאין והגת טהורה ואע"פ שהיין מהלך מטעם דמפסקי אשכולות אכן ר"ת דחה אותה ראיה כי שם מדבר אחר דריכה והולאת יין מן הגת ומהדוקות יחד האשכולות ועזרות כעין שעושין אותן כתפוח שלנו ולכן מפסקי היטב היטב: הוה עובדא בכח כחו ואסרה רב יעקב מנהר פקוד. וכן פסק רצירו חננאל דמעשה רב לכן טוב הדבר שסייע הישראל עם העובד כוכבים לגלגל כשמפיל הקורה על הגת של ענבים וצעינן שיהיה גם הישראל לנדרו יכול להשפילה או שאינם יכולין להשפילו כל אחד לנדרו אבל אם די בכח העובד כוכבים ואין די בכח הישראל שמא יש לאסור כמו^(י) זה יכול זה אינו יכול דהוי מסייע שאין בו ממש אמנם כרשב"ס פי' שאם גלגל העובד כוכבים לנדרו ויש כאן הפסק מרובה יש לסמוך על איכא דאמרי שממיר בכח כמו ובהני מעצרי ידון איכא ג' כחות מקל וגלגל וקורה ועוד כח רביעי כשמשימין דפים על הענבים ומיהו למאן דאסר לא מנינו מילוק צין ג' כחות לז': מעשה

והעלה דנאסר הכל מפני טפת יין המתערבת איתא כרבנן כדפרי' לעיל ומה שאסרנו מטעם שסופו ללאת דוקא כשהניח העובד כוכבים ידו על נקב הברזא או על הצת גישתא שמנע היין ללאת והוה כאילו נגע בכולו כדפרישית אבל נגע בקילוח היזא או אם הישראל מושך יין מן החצית לתוך כלי שיש בו יין נסך למ"ד נזוק אינו חיבור דקי"ל הכי מותר כל מה שצחצח אף בשמיה דמנע קילוח אינו כלום לגבי מה שצפנים וכן מוכיחות ההלכות גבי המערה יין נסך לנדר וכן גבי נטל המשפך דלמ"ד נזוק אינו חיבור הכל שרי וי"ל לרב פפא ליישנה דלא אסר אלא להדי ברזא שישתמו אותו הנקב ויעשו הברזא צמקוס אחר דכיון שהקילוח הראשון שילא דרך עובי הברזא אסור א"כ יאסר כל השאר שילא דרך שם מפני שנוגע בדופני הנקב שש פי' חוץ מן היין שצבועי הנקב וא"ת אמאי לא יטמא את המותר י"ל דמשקה הוצא מחמת טבול יום נפסלים ואינם פוסלים תדע דהוא תנן (טבול יום פ"ב מ"ה ע"ג) שמן שלף ע"ג יין ונגע טבול יום במקמתו לא פסל אלא מקום מנגעו ואפילו מאן דפוסל ה"ט מפני שנייהם חזיר זה לזה: עובד כוכבים אדנא וישראל אכובא. ריקנית ואפויש צידו חמרא אסור פי' הקונט' ואפילו בהנאה דה"ל יין שמוגו עובד כוכבים וכחו הוא ואסרנה ליה משום לך לך ולפי איך פירוש לעיל גבי יין שמוגו דאין אסור בהנאה י"ל שיש להחמיר כאן יותר שיש לתלות שהריקו בכוננת ניסוך ומיהו כחו של עובד כוכבים הוא וצמאי לנצראי גזור והנשאר בכלי מותר ודוקא כי שפך העובד כוכבים לנדרו וכן בסמוך כי כד לנדרו אבל אם סייע לו ישראל הכל מותר ואף בשמיה דכל היכא דכח עובד כוכבים אסור אם כח אחר מעורב בו מותר ומיהו לכתחלה אסור דאמרין לקמן (דף ע"ב): אמר להו רבא להנהי שובאי כי שפכיתו חמרא לא ליקרב עובד כוכבים ולקטיע בהדיבו דלמא משחיתו ושדיתו ליה עליה: וא"י מצדד צדודי אסיר. נראה לרי"ב ז"ר מאיר כאותו^(ח) לשון שפי' הקונט' אפי' כבוצא חסירא דכיון דמקרקש ליה כבוונה ה"ל כחו כבוונה ואסור בשמיה ומדמי ליה לנוגע בקנה דמה לי נוגע בקנה או נוגע בשולי הכובא ואורי"י כי יש בני אדם שמניחים עובד כוכבים לנדרו להגביה העגלה שהחצית בתוכה או החצית כשהוא מקלח מוך הכובא כדי שיקלח יפה ואומרים מסייע שאין בו ממש הוא דבלאו הכי היה מקלח ולא רצה לומר בזה לא אסור ולא הימר אכן יש להחמיר בצני אדם כשמניח הכובא שיש בה מעט יין לנדר אחד שלא יטה אותו העובד כוכבים ואפילו אם נער קטן מסייע דמסייע כי האי ודאי מסייע אין בו ממש כי ההוא דזה יכול זה אינו יכול דפרק המנעני (שבת דף ג"א): זיקא בין מליא בין חסירא שרי. דאין דרך ניסוך בכך ע"י קרקוש יין ככלי בשעה שנושאו והכי קי"ל דרב אשי הוא בתראה ואכובא לא פליגי ואסור ודוקא כשנושאה על ראשו או על כתפיו דאיכא למיחש דלמא נגע אבל צמט או לישא הדלי דרך טבעתו מותר ומכאן יש ללמוד שאם יש כאן גוד של עור רך מלא יין אע"פ שהעובד כוכבים דוחק ומגיע דפנותיו זה לזה דכשר כיון דאין דרך ניסוך בכך ומכאן התייר ר"ת על ברזא שהיתה רפויה חצית ועל סתימת המגופה שהיתה רפויה ע"פ החצית וצא עובד כוכבים והדיק וגם צפיטס גדול שלא היו השולים מהדוקים וצא יהודי ושם נעורת והיה תופשה נגד הנקב ומנע קתה היין ללאת ולא כל כך וצא הגגר עובד כוכבים והעמידו בדוקא כנגד הספק צכין עד שסתם^(ט) הספק כל זה התייר מעט שהיה מדמה כל אלו המעשים לנדר של עור רך שאין דרך ניסוך בכך וגם ר"י הורה לסמוך על הימר זה אם ירצו אע"פ שיש פתחון פה לנעול דין לחלוק וגם היה ר"י מציא ראיה משהיא דלקמן (דף ע"ב): דעם הארץ שהושיט ידו לגת ונגע באשכולות לאשכולות טמאין והגת טהורה ואע"פ שהיין מהלך מטעם דמפסקי אשכולות אכן ר"ת דחה אותה ראיה כי שם מדבר אחר דריכה והולאת יין מן הגת ומהדוקות יחד האשכולות ועזרות כעין שעושין אותן כתפוח שלנו ולכן מפסקי היטב היטב: הוה עובדא בכח כחו ואסרה רב יעקב מנהר פקוד. וכן פסק רצירו חננאל דמעשה רב לכן טוב הדבר שסייע הישראל עם העובד כוכבים לגלגל כשמפיל הקורה על הגת של ענבים וצעינן שיהיה גם הישראל לנדרו יכול להשפילה או שאינם יכולין להשפילו כל אחד לנדרו אבל אם די בכח העובד כוכבים ואין די בכח הישראל שמא יש לאסור כמו^(י) זה יכול זה אינו יכול דהוי מסייע שאין בו ממש אמנם כרשב"ס פי' שאם גלגל העובד כוכבים לנדרו ויש כאן הפסק מרובה יש לסמוך על איכא דאמרי שממיר בכח כמו ובהני מעצרי ידון איכא ג' כחות מקל וגלגל וקורה ועוד כח רביעי כשמשימין דפים על הענבים ומיהו למאן דאסר לא מנינו מילוק צין ג' כחות לז': מעשה